

Úvodník

Milé čtenářky, milí čtenáři e-Věstníku, dočkali jsme se, jsme v jaru až po uši. Kalendářově. Ale na druhou stranu: co se může pokazit, to se také pokazí, že? A tak rychle posíláme krátký Věstník byvše inspirováni upozorněním jednoho z našich vážených kolegů. Jde o to, že za současného dlouhodobě chladného počasí jsou včely (namlsané předchozími teplými dny) rozplodované již na větší ploše a budou muset hodně „topit“, což bude logicky znamenat větší spotřebu zásob. Venku – ze snůšky – si je za současných teplot kolem nuly jen těžko opatří, a pokud je v úle nenajdou, krize je na světě.

No a protože nepomuckým Jarním seminářem nástavkového včelaření jsme uzavřeli větší zimní vzdělávací akce, přinášíme také krátkou reportáž, abychom vyvážili obsah trochu směrem k té veselejší straně jara.

Všem čtenářům přejeme radostné a požehnané svátky letošních Velikonoc.

Redakce

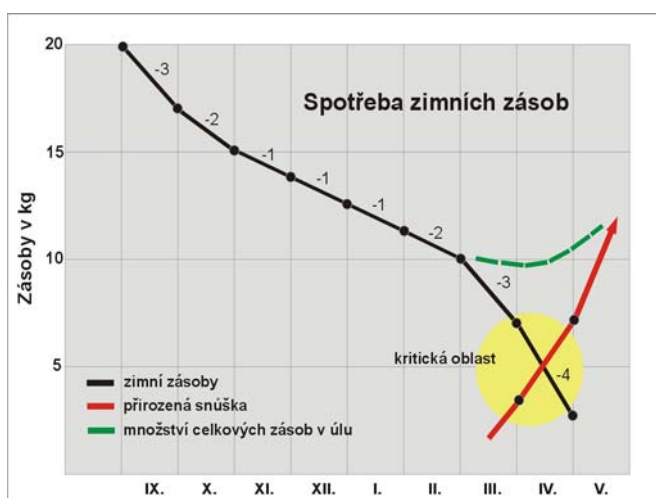
Zdravotní okénko

Tak jsme se na ně těšili... Nezačíná nám ale to jaro zrovna jednoduše...

Vážené kolegyně, vážení kolegové, vzhledem k předpovědi počasí, která díky nízkým teplotám neslibuje v příštích dvou týdnech žádnou snůšku, dovolujeme si upozornit a jednu nikterak malou „past“ skrytou v tomto současném počasí. Je jí nedostatek zásob.

Věnujte tedy zejména nyní zvýšenou pozornost dostatku zásob ve svých včelstvech. Je velmi vhodné co nejdříve zkontrolovat jejich množství v každém včelstvu, pokud jste tak doposud neučinili. V případě nedostatku zásob je možno využít připravené rezervní plásty se zpracovanými zásobami, nebo v krajním případě přikrmení např. pomocí medocukrového těsta, nebo těsta z invertu, pokud nemáte med...

Je škoda, pokud už včelstva vyzimovala, aby nyní zbytečně padla hlady, neboť jak praví stará včelařská pravda našich dědů: „včely nehynou chladem, nýbrž hladem!“

Nabízíme k tomu i zajímavý a výmluvný graf úbytku zásob na jaře. Pokud se nepotká úbytek zásob (černá křivka) s přínosem z přírody (červená křivka) např. z vrb apod., tak hrozí kolaps. Ve včelstvu musí být pořád 5 – 10 kg zásob (zelená křivka). Paradoxem je, že kolaps může potkat i silná včelstva, která mají hodně plodu.

Redakce e-Věstníku
(s poděkováním Z. Klímovi a P. Texlovi)

Setkávání včelařů

Jarní seminář nástavkového včelaření

Jaký byl Jarní seminář nástavkového včelaření?

Vloni vznikl Jarní seminář nástavkového včelaření v Nepomuku tak trochu jako test, a to ze dvou důvodů. Tím prvním byla snaha k Podzimnímu semináři, jenž se tradičně koná ve Zbýšově, vytvořit jarní protiváhu, a to v Čechách.

Tím druhým důvodem bylo zkusit takovou akci udělat ve spolupráci s místní komunitou včelařů. Zrodila se tak spolupráce PSNV-CZ se včelaři sdruženými v místním spolku v Nepomuku, stojícím organizačně ve struktuře ČSV. Spolupráce je samozřejmě o domluvě a o osobních kontaktech. A v tomto případě fungovala bezchybně.

Loňský pokus se velmi vydařil (e-Věstník o něm referoval v č. 7/2014). Logicky tedy ožil nápad na opakování, ba co víc, dokonce i na ustavení tradice. A to v regionu, kde je spousta včelařů, kde se tolik akcí nekoná a kde je po takových akcích hlad citelný. Letošní plný sál s více než 120 účastníky to ostatně jasně potvrdil.

Na tuto miskou vah se dalo přidat i to, že v Nepomuku je hotel [U Zeleného stromu](#) a v něm kromě vstřícného personálu také sál se zázemím a vyhovujícími službami.

A bylo...

Letos ale vznikla příjemná „komplikace“. Přihlásil se totiž náš vážený nizozemský kolega a rovněž čestný člen PSNV-CZ Henk Kok. Zaplatil registrační poplatek a 800 kilometrů jel autem, aby mohl být s námi a podělit se o nové výsledky testů, které provádějí on i jeho nizozemští kolegové. Respekt...

H. Kok není u nás poprvé, o tom jsme ostatně už psali. Podívejte se třeba na [pár fotek](#) z doby, kdy v r. 2010 s J. Kefussem a dalšími objížďali naše kolegy.

Příchozí uvítali společně spiritus agens celé akce za domácí a hostitelský spolek Jan Turč a ředitel kanceláře PSNV-CZ Petr Texl.

Z historie nepomuckých včelařů

Kolega Turč poté zahájil sérii přednášek úvodním precizním a pro mě osobně velice zajímavým výkladem o historii nepomuckého včelařského spolku, jenž funguje již od r. 1924, nyní čítá 68 členů z 20 okolních obcí, kteří chovají přes 630 včelstev.

Spolek se vždy dobře staral o vzdělávání svých členů (přednášky, kursy, často pod vedením významných osobností oboru) i o materiální vybavení (medometry, úlové váhy, lisy na mezistěny etc.), jak do svědčuje dochovaná inventární kniha ze samých počátků spolku, z níž J. Turč promítl několik ukázek. Pochopitelně se také členové spolku snažili sázet medonosné dřeviny, chovat matky, zaznamenávali údaje z pozorovacích stanic, které jsou i dnes velice cenné...

V současnosti má spolek velké plány. Už jen pořádání tohoto úspěšného semináře je skvělý nápad. Ale nedosti na tom: v plánu je naučná včelařská stezka s ukázkami včelám prospěšných rostlin, keřů a stromů, včelařský kroužek... Tu nezbývá než popřát hodně energie i štěstí...

Kdo nemnoží...

P. Texl poté představil téma množení včelstev oddělky, což bude po letošní úhynové zimě téma po výtce aktuální, proto bylo také zvoleno. Začal vlastně dvěma otázkami:

1. proč se u nás tolik prodávají oddělky, když množit včelstva je tak snadné?
2. proč se u nás prodávají oddělky i s dílem a v cizině jen smetence bez díla a tudíž i bez nemocí?

Logicky pak stručně vyjmenoval důvody, proč vlastně množit včelstva (mezi nimiž hraje podstatný důvod i radost z této výsostně poetické činnosti) a přešel k aspektům protirojovým i k tématu, jak oddělek může pomoci tlumit (či ředit) napadení kleštíkem včelím.

Představil tvorbu klasického či sběrného oddělku (mimořádně velmi vhodného i pro začátečníky), přičemž jednoznačně podpořil jednoduchou a praktickou metodu podle G. Liebiga, a to konkrétním postupem v jednotlivých krocích a na přehledných schématech.

Přednáška měla také druhé téma, totiž vztah tvorby oddělků k růstu napadení včelstev roztočem *Varroa destructor*. Došlo tedy na podrobnou demonstraci populačních křivek, dynamiku vývoje plodu i roztočů ve vzájemné souvislosti a na to, jak se v kritickém období, kdy je včelstvo nejvíce ohroženo, zachovat.

Tu se objevila i pozdnější varianta sběrných oddělků, již v pracovní verzi nazýváme zatím *Metoda sv. Anna*, jež spočívá v podstatě v terapeutickém odebrání veškerého zavíčkovaného plodu z více napadených včelstev (přes tzv. odsavač), čímž se včelstvo zbaví značného procenta roztočů „zašitých“ v té chvíli na plodu (vše doplněno dalším ošetřením proti zbylým foretickým kleštíkům).

Je jasné, že pak se s roztoči musíme vypořádat, pokud z tohoto plodu vytvoříme oddělek, ale i to je možné a dá se to zvládnout. Získáme tak kromě oddělků/oddělků včelstvo/včelstva skoro bez kleštíků a konsekventně (doufáme) také bez doprovodných virů.

Presentace P. Texla měla ještě jeden aspekt: informoval totiž o spuštění nového běhu projektu Coloss, představil jej a požádal o účast i s tím, že pro zájemce, kteří jaksí nejsou v sítích, bylo k dispozici dostatek tištěných formulářů.

Nosematóza dopodrobna

MVDr. Martin Kamler ze Zkušební laboratoře pro nákazy včel ve VÚVČ, s. r. o., se ve své brilantní přednášce věnoval nosematóze. Tématu se věnuje již delší dobu a s úspěchem své poznatky sděluje na hojně navštívených přednáškách (naposledy např. týden před nepomuckým seminářem na PPP v Trutnově).

Došlo samozřejmě na obě nám známé varianty tohoto oportunního parazita, tedy na *Nosema apis* i *Nosema ceranae*, na to, jak se šířily v zemích Evropy a jak se postupně poznávaly.

A jak fungují ve včelstvu, jak se nákaza prosazuje a šíří a také, jak nosematóza roste a působí v jednotlivých včelstvech, a jak reaguje synergicky s jinými vlivy, třeba s různými typy pesticidů (neonikotinoidy imidacloprid, thiacloprid, fipronil).

A samozřejmě jsme se dostali i na to, jak se jako chovatelé můžeme bránit. U *Nosemy ceranae* je to věru složité.

Bylo by asi dobré, kdyby bylo více míst, kde by si chovatelé mohli nechat včelstva jednoduše a levně vyšetřit. Lepší by ale asi bylo mít v dosahu (ve spolku či doma) mikroskop a naučit se to...

V Nepomuku bylo k dispozici několik mikroskopů a všichni si mohli přinést vzorky k vyšetření. Několik kolegů to dokonce i udělalo a mezi většinou negativních vzorků se našly i vzorky natolik pozitivní, že mohli ostatním sloužit jako ilustrační. Hodně z nás toho s vděčností využilo a mohlo vidět spory naživo. Tu patří upřímné poděkování I. Černému, jenž baterii mikroskopů obsluhoval a trpělivě odpovídal na spousty otázek.

Mimochodem: kolega Kamler ve svých prezentacích využívá nejmodernější světové literatury a ve své presentaci ji také cituje, což je pro zavilé čtenáře skvělou inspirací.

Včelařské cykly a úhyny

Broněk Gruna už na letošním setkání VMS mluvil o příčinách současných mimořádných a plošných úhynů. Úvahy nad tématem vyústily nakonec v oficiální stanovisko PSNV-CZ, které můžete najít na [našem webu](#).

Pokusil se pojmenovat a přesně popsat jak vnější, tak vnitřní příčiny našich současných problémů. A dokumentoval různé pasti, které nám dnešní doba přináší, na konkrétních příkladech. Věnoval se migracím kleštíků i v dobách, kdy to netušíme, sociální imunitě včelstva i mechanismu postupného úhynu a vymizení včelstva. Stále se spíše kloní k názoru, že klíčem k většině současných problémů je přece jen roztoč. Došlo samozřejmě také na oficiální strategie a na stále neblaze proslulou a často diskutovanou zimní měl.

Ve své další úvaze, jež je zatím předkládána opravdu jako námět k přemýšlení, se pokusil upozornit na určité a dosti markantní souvislosti, které mají cyklický charakter, až už jde o výnosy nebo ceny medu, či o počty včelstev, jejich obnovování, nebo o cykly sluneční energie. V následné velice zajímavé diskusi se objevily ještě další možné souvislosti, jako jsou cykly bouřek, hladiny spodních vod etc. Jsou to úvahy jen zdánlivě nesouvisící přímo se životem našich včel a nezbyvá než poděkovat za vnesení těchto rozměrů do naší dlouhotrvající debaty!

Jak to dělají v Nizozemí

Náš vzácný nizozemský host Henk Kok pak nabídl 4 zajímavá témata:

Prvním bylo téma o vnitřní rychlosti růstu roztoče (H. Kok ji nazýval růstový faktor, za upřesnění českého termínu patří poděkování K. Čermákovi).

Nizozemští kolegové vycházejí z kontinuálního monitoringu roztoče V. d., mají na to dokonce elektronickou aplikaci a na základě příznivých dat o rychlosti růstu roztoče vybírají perspektivní včelstva (kraňka a Buckfast a včela Primorská). Testují i trubčí a dělníci plod. Vycházejí z toho, že včelám je třeba dát šanci, aby samy bojovaly a nebojovat tolik za ně. Preferují minimalizaci léčebných zásahů (zasahují jen u těch včelstev, kde je překročena únosná hranice, ale ta mají zároveň pro jejich program pak minimální hodnotu, neboť u nich již nelze dělat výběr).

Vychází jim, že čím rychleji se včelstva rozvíjejí a čím jsou větší, tím je více problémů s roztoči, protože i populace roztočů se vyvíjí rychleji a pak je třeba zachraňujících zásahů. Z tohoto hlediska se jim mnohem lépe jeví včela tmavá, kterou testují na [několika stanovištích](#).

Sdružení *Arista bee research*, testuje ve spolupráci s kolegy z Belgie a Lucemburska varroa sensitivní hygienu (VSH), zejména u plemene Buckfast, a výsledky rozhodně nejsou nezajímavé. Jsou přesvědčeni, že VSH chování je naděje na řešení řady problémů. Věnují velkou pozornost kvalitě trubců. Podrobnosti na [webu](#).

Skupina včelařů z Laren-Blaricum, kterou vede Johan Calis preferuje rovněž [metodu nebojovat proti roztoči](#), a to už po dobu 5 let. Zjistili, že je to vlastně skoro totéž, jako když bojují, ale bonusem jsou postupně stále odolnější včelstva. Kritériem je vitalita, např. cenné je včelstvo, které do týdne vystaví i zaklade vložený stavební rámek. Koncentrují se na malá včelstva a zejména na kvalitu trubců.

Skupina, která si do názvu vytkla pojem udržitelná včela, [zkouší nyní na ostrově Texel včelu tmavou](#). Domnívají se totiž, že na rozdíl od kraňky a ostatních testovaných plemen je AMM vybavena pro současnou složitou situaci lépe a vkládají do ní určité naděje. Registrují úhyny ne vyšší než 6 % a nižší reprodukci roztoče na plodu než např. u kraňky (spolupráce např. s renomovanou apidoložkou Romme van der Zee). Pripouštějí, že se tak děje na izolovaném ostrově, nikoli na více zavčelené pevnině.

Henk Kok připravil prezentaci v češtině a při výkladech a v diskusi využil ochotné pomoci Ivana Černého, kterážto spolupráce vyžaduje svrchovaný obdiv a poděkování. Nezbývá než doufat, že se s kolegou Kokem co nejdříve opět setkáme. Pro tentokrát mu patří náš velký obdiv a upřímné poděkování.

Letošní jarní seminář vidím za sebe jako velice povedený. Chtěl bych velmi poděkovat všem, kteří přiložili ruku k dílu. Včetně vstřícného a ochotného personálu hotelu U zeleného stromu. Jen bych se přimlouval, aby příště byla ta kofola... ☺

A na to příště se už nyní těším...

P. S.: zprávu z pera samotného pořadatele najdete také na [webu nepomuckých včelařů](#).

J. Matl

Plný dům...

M. Kamler vysvětluje taje nosematózy

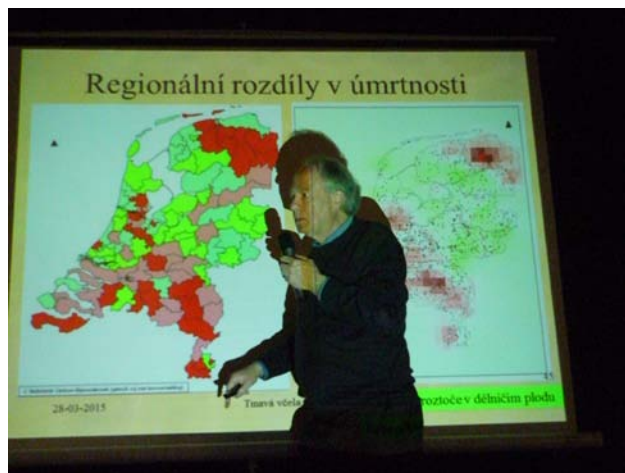
P. Textl vysvětluje tvorbu oddělků

U mikroskopů...

I. Černý a H. Kok

H. Kok v intenzivní komunikaci před svou prezentací

(foto J. Turč a J. Matl)

Vzdělávání včelařů

Na závěr dovolte ještě jedno upozornění. Letní školy jsou sice už z velké části zaplněny, ale na webu PSNV-CZ najdete [novou tiskovou zprávu](#), pomocí níž jsme se opět chtěli trochu zviditelnit i mimo náš včelařský svět.

Nezapomeňte na Coloss...

Projekt realizuje Přírodovědecká fakulta UP v Olomouci ve spolupráci s Karl-Franzens University Graz a Pracovní společností nástavkových včelařů CZ za přispění fondu na podporu česko-rakouské spolupráce AKTION (71p6).

COLOSS:

Monitoring úspěšnosti ZIMOVÁNÍ VČELSTEV 2014/2015

Nenechte svá pozorování zapadnout v čase!

Poskytněte je do mezinárodní studie!

- jednoduchý dotazník
- anonymní odpovědi
- 20 otázek, 10 minut času
- zhodnocení vašich záznamů
- identifikace úskalí poslední sezóny
- porovnání situace v ČR s Evropou

Dotazník je dostupný na www.psnv.cz

Čím více se vás zapojí, tím přesnější závěry vám sdělíme!